मद्यं मांसं तथाम्लञ्च हितं लशुनसेविनाम् ।
व्यायाममातपं रोषमतिगौरं पयो गुडम् ।
रसोनमन्नं पुरुषस्त्यजेदेतन्निरन्तरम् ।"
इति भावप्रकाशः । * ।

अन्यच्च ।
"लशुनः क्षारमधुरः कण्ठ्यो वृष्यो गुरुः सरः ।
भग्नसन्धानकृद्बल्यो रक्तपित्तप्रदूषणः ।"
इति राजवल्लभः ।

(तथाचास्य गुणादिविषयो यथा,—
"कटूष्णवीर्य्यो लशुनो हितश्च
स्निग्धो गुरुः स्वादुरसोऽथ बल्यः ।
दृष्टस्य मेधास्वरवर्णचक्षु-
र्भग्नास्थिसन्धानकरः सुतीक्ष्णः ।
कुष्ठोगजीर्णज्वरकृच्छ्रशूल-
प्रमेहहिक्कारुचिगुल्मशोफान् ।
दुर्नामकुष्ठानलमान्द्यजन्तु-
समीरणं श्वासकफान्निहन्ति ।"
इति हारीते कल्पस्थाने द्वितीयाध्याये ।
"शीतवातहिमदग्धतनूनां
लब्धभग्नकुटिलग्रथितास्थाम् ।
भेषजस्य पवनोपहतानां
वक्ष्यते विधिरतो लशुनस्य ।"
"शीतयेल्लशुनं शीते वसन्तेऽपि कफोल्बणः ।
वनोद्येऽपि वातार्तः सदा वा शीतलीलया ।"
इति वाग्भटे उत्तरस्थाने ३९ अध्यायः ।
"क्रिमिकुष्ठकिलासघ्नो वातघ्नो गुल्मनाशनः ।
स्निग्धोष्णश्च वृष्यश्च लशुनः कटुको गुरुः ।"
इति चरके सूत्रस्थाने २७ अध्यायः ।)

लशूनः, पुं, (रसेन जनः रस्य लत्वम् । पृषोदरादित्वात् वस्य शः अकारलोपश्च ।) लशुनः । इति शब्दरत्नावली ।

लष, क श्लिष्टयोगे । इति कविकल्पद्रुमः । (चुरा०-पर०-अक०-सेट् ।) क, लाषयति क्रमशो वृत्ते श्लिष्टं युनक्तीत्यर्थः । इति दुर्गादासः ।

लष, ञ सृष्टि । इति कविकल्पद्रुमः । (भ्वा०-उभ०-सक०-सेट् ।) ञ, लषति लषते । इति दुर्गादासः ।

लष, य ञ सृष्टि । इति कविकल्पद्रुमः । (दिवा०-उभ०-सक०-सेट् ।) य ञ, लष्यति लष्यते । इति दुर्गादासः ।

लष्कः, पुं, (लाषयति वृत्ते श्लिष्टं युनक्तीति । लष्+"सर्व्वधातुभ्यश्चेति ।" उणा० १।१५६। इति कन्प्रत्ययेन साधुः ।) नर्त्तकः । इत्युणादिकोषः ।

लस, श्लिषि । क्रीडे । इति कविकल्पद्रुमः । (भ्वा०-पर०-अक०-सेट् ।) लसति । इति दुर्गादासः ।

लस, क श्लिष्टयोगे । इति कविकल्पद्रुमः । (चुरा०-पर०-अक० सेट् ।) क, लासयति क्रमशो वृत्ते श्लिष्टं युनक्तीत्यर्थः । इति दुर्गादासः ।

लसा, स्त्री, (लसतीति । लस्+अच् ।) हरिद्रा । इति हारावली । ८३ ।

लसिका, स्त्री, (लसतीति । लस्+अच् । ततः कन् ततश्चापि अत इत्वम् ।) लाला । यथा,—
"लालायां पिच्छिला ख्याता लसिका लासिका तथा ।"
इति शब्दचन्द्रिका ।

लसीका, स्त्री, इक्षुरसः । त्वङ्मांसमध्यगरसः । इति केचित् । (यथा । "लसीका उदकविशेषः । यथाह चरकः । यत्तु मांसत्वगन्तरे उदकं तल्लसीकाशब्दं लभते ।" इति विजयरक्षितकृतप्रमेहरोगव्याख्याने ।
"यत्तु त्वगन्तरे प्रवृत्तं लसीकाशब्दं लभते ।"
इति चरके शारीरस्थाने सप्तमेऽध्याये ।)

लसूज, ईं ओ ड क्रीडे । इति कविकल्पद्रुमः । (भ्वा०-आत्म०-अक०-सेट् । निष्ठायामनिट् ।) क्विपि संयोगादिलोपे लक् । ईं ओ, लस्यः । ड, लस्यते । इति दुर्गादासः ।

लस्तः, त्रि, श्लिष्टः । क्रीडितः । श्लिष्टयुक्तः । लसधातोः क्तप्रत्ययेन निष्पन्नः । इति लस्तकशब्दव्युत्पत्तौ भरतश्च ।

लस्तकः, पुं, धनुषो मध्यभागः । इत्यमरः ।

लस्तकी, [न्] पुं, (लस्तकोऽस्त्यस्येति । लस्तक+इनिः ।) धनुः । इति शब्दमाला ।

लहरिः, } स्त्री, महातरङ्गः । तत्पर्य्यायः ।
लहरी, } उल्लोलः २ कल्लोलः ३ । इति हेमचन्द्रः शब्दरत्नावली च । (यथा, आर्य्यासप्तशत्याम् । ६१४ ।
"सरित इव यस्य गेहे शुष्यन्ति विशालगोत्रजा नार्य्यः ।
चारास्त्रिव स ह्यपि जलनिधिलहरिषु जलद इव ।")

ला, ञ ग्रहे । इति कविकल्पद्रुमः । (अदा०-पर०-सक०-अनिट् ।) ञ, लाति । ग्रहो ग्रहणम् । इति दुर्गादासः ।

ला, स्त्री, ग्रहणम् । दानम् । इति मेदिनी । ले, १ ।

लाक्षकी, स्त्री, सीता । यथा,—
"राघव ते इयं सीता द्वारकेशस्य रुक्मिणी ।
विष्णोरवतारमात्रस्य लक्ष्मीर्या कमलालया ।
वाराणस्यां विशालाक्षी विमला पुरुषोत्तमे ।
वैकुण्ठे तु महालक्ष्मी राधा वृन्दावने वने ।
लक्षणः कमला दास्यो यस्याः सा लाक्षकी मता ।
एवं शतसहस्राणामीश्वरी राधिकाधिका ।"
इति पाद्मोत्तरखण्डे ५५ अध्यायः ।

लाक्षणिकः, पुं, लक्षणया प्रतिपादकः । इति साहित्यदर्पणम् । लक्षणात्मकवृत्तिमनपदत्वं लाक्षणिकत्वम् । इति सारमञ्जरी । (यथा, विभक्तितत्त्वार्थवादे ।
"शक्तो लाक्षणिको रूढो योगरूढश्च यौगिकः ।
क्वचित् यौगिकरूढश्च शब्दः सोऽपि निगद्यते ।"
(लक्षणमधीते वेद वा । लक्षण+"कतूक्थादिसूत्रान्तात् ठक् ।" ४ । २ । ६० । इति ठक् । लक्षणाभिज्ञे, त्रि ।)

लाक्षा, स्त्री, (लक्ष्यतेऽनयेति । लक्ष्+"गुरोश्च हलः ।" ३।३।१०३ । इति अः । टाप् । यद्वा, "बाहुलकात् राजतेरपि सः । कापिलिकादित्वात् वा लत्वम् ।" इत्युज्ज्वलः । ३ । ६२ ।) रक्तवर्णवृक्षनिर्य्यासविशेषः । लाहा इति भाषा । तत्पर्य्यायः । राक्षा २ जतु ३ यावः ४ अलक्तः ५ इमामयः ६ । इत्यमरः । खदिरिका ७ रक्षा ८ रङ्गमाता ९ पलङ्कषा १० क्रिमिहा ११ इमव्याधिः १२ अलक्तकः १३ पलाशी १४ सुदिनी १५ दीप्तिः १६ जन्तुका १७ गन्धमादिनी १८ नीला १९ द्रवरसा २० पित्तारिः २१ । अस्या गुणाः । कटुत्वम् । तिक्तत्वम् । कषायत्वम् । श्लेष्मपित्तार्त्तिशोफविषरक्तविषमज्वरनाशित्वञ्च । इति राजनिर्घण्टः । भग्नविसर्पत्वग्दोषनाशित्वम् । बल्यत्वञ्च । इति राजवल्लभः । अपि च ।
"लाक्षा वर्य्या हिमा बल्या स्निग्धा च तुवरा लघुः ।
अनुष्णा कफपित्तास्रहिक्काकासज्वरप्रणुत् ।
व्रणोरःक्षतवीसर्पक्रमिकुष्ठगदापहा ।
अलक्तको गुणैस्तद्वदिशेषाद्व्रणनाशनः ।"
इति भावप्रकाशः ।

(घृतपत्री । सेवती । गुलाब इति च । तत्पर्य्यायो यथा,—
"घृतपत्री तरुणयुक्ता कर्णिका चारुकेशरा ।
महाकुमारी गन्धाढ्या लाक्षा लक्षाभिमङ्गला ।"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे ।)

लाक्षातरुः, पुं, (लाक्षोत्पादकस्तरुः ।) पलाशवृक्षः । इति शब्दमाला । (पलाशशब्दे विशेष ज्ञेयः ।)

लाक्षातैलं क्ली, (लाक्षादिभिः पक्वं तैलम् ।) पक्वतैलविशेषः । लाक्षादितैलमिति ख्यातम् । तद्द्विविधं स्वल्पं बृहच्च । यथाक्रमं तत्प्रकारं तद्गुणञ्चाह ।
"लाक्षाहरिद्रामञ्जिष्ठाकल्कैस्तैलं विपाचितम् ।
तद्गुणैर्नारनाचेन दाहशीतज्वरापहम् ।"
इति स्वल्पलाक्षातैलम् ।

बृहद्यथा,—
"लाक्षारसाढके प्रस्थं तैलस्य विपचेद्भिषक् ।
मस्त्याढकसमायुक्तं पिष्ट्वा चात्र समावपेत् ।
घृतपृथ्वीं हरिद्राञ्च मूर्वां कुष्ठं हरेणुकाम् ।
कटुकां मधुकां राजामञ्जगन्धाञ्च दारु च ।
मुस्तकं चन्दनञ्चैव पृथगष्टसमानकैः ।
द्रव्यैरेतैश्च तत् सिद्धं अभ्यङ्गाद्वातमङ्गम् ।
विषमाञ्ज्वरान् ज्वरान् सर्व्वानाशु प्रशमं नयेत् ।
कासं श्वासं प्रतिश्यायं कण्डूं दौर्गन्ध्यगौरवम् ।
त्रिकपृष्ठग्रहं शूलं गात्राणां स्फुटनञ्तथा ।
पापालक्ष्मीप्रशमनं सर्व्वव्यङ्गनिवारणम् ।
अश्विभ्यां निर्म्मितं सम्यक् तैलं लाक्षादिकं महत् ।"
इति बृहल्लाक्षातैलम् । इति सुखबोधः ।